

Die uw jeugd vernieuwt als die van een arend

De Reformatie

Weekblad tot ontwikkeling van het gereformeerde leven

Wakers kijken vooruit!

Wachter op Sions muren. Het woord heeft een kritische klank, zagen we in het vorige artikel. Daarbij kwam echter naar voren dat een wachter zijn plaats heeft niet tegenover, maar binnen Gods volk. Hij/zij is bedacht op de levende traditie van het woord van

de Here, niet op de dode overleveringen van mensen.' Wie wachter wil zijn, kan zich ook nooit terugtrekken van zijn post. Hij blijft zijn verantwoordelijkheid houden.

Verantwoordelijkheid

Je kunt je afvragen, of dat dan geen geweldig zware taak wordt. Dat was het voor de profeten wel. We zezen in het vorige artikel al op Ezechiël; je kunt ook denken aan Jeremia. Zij leden daaronder. Dat voelen veel mensen in deze tijd ook zo aan. Je waarschuwt al zo vaak. En er wordt toch niet geluisterd. Mensen gaan hun eigen weg. Voor je het weet, zit je in een hokje. We houden ons maar stil.

Ook kerkenraden, die toch vaak op hun wachterfunctie worden aangesproken als het gaat om het uitoefenen van de tucht, kunnen het gevoel krijgen dat het allemaal toch niet helpt. Je gaat waarschuwen omdat het moet, maar je weet vaak van te voren al dat het al mooi is als je aangehoord wordt, laat staan dat mensen luisteren. Zoals ik eens te horen kreeg: u doet gewoon uw werk; we vinden dat best maar verwacht niet dat we daarna anders zullen gaan leven. Je wordt een soort extern geweten op die manier. Ik zie dit als een signaal dat wachter zijn ook binnen de kerk moeilijker wordt. Wanneer je wijst op zonde a, dan word je gelijk zonde b tot en met z van de andere broeders en zusters als verontschuldiging voor de voeten geworpen. Vermaan kan zomaar als bemoeizucht ervaren worden. (Vermaan: een mooi bijbels woord met een warme klank, vergelijk Rom. 12:1 NBG, in de Nieuwe Bijbelvertaling is het 'vragen' geworden.)

kerkelijk leven

J.H. Kuiper ■

In dit nummer

Kerkelijk leven - J.H. Kuiper Wakers kijken vooruit	145
Meditatief - A.M. de Hullu Vol verwachting klopt ons hart?	148
Wandelen met God - B. Luiten Wat had je moeten doen?	149
Achtergronden - P.L. Voorberg De HEER-lijke dag, na acht jaar	151
Gemeente opbouw - J. Oosterhuis Het Celebrate Recovery programma: een evaluatie (1)	154
Kunst - J.M. de Jong Poolse middeleeuwen op reis	157
Lied van de week - A. de Heer Ger. Kerkboek 24: 'Als God ons thuisbrengt uit onze ballingschap'	159
Uit de kerken	

Tucht

Misschien moet er nog wel eens stevig doorgesproken worden over de plaats van de tucht in het geheel van het werk van de ambtsdragers in de opbouw van de gemeente². Niet dat ik de tucht zelf ter discussie wil stellen, maar ik voel wel een spanning. Een spanning die je niet wilt accepteren. Dr. M. te Velde geeft in zijn *Gemeenteopbouw*, dl. 2 op blz. 113 ook het corrigerend werken en spreken zijn plaats, geïntegreerd in het geheel van de taak van de ambtsdragers. Toch kan er in de praktijk snel een tegenstelling groeien: we zijn er ook nog voor de tucht. Of van de kant van de gemeente: waarom kiezen ze in geval a. voor de weg van verdergaand onderwijs en in geval b. voor de zgn. harde aanpak. Als gemeentelid manoeuvreer je jezelf dan in de rol van toeschouwer.

In dit artikel kunnen we daar niet verder op ingaan. Zie het maar als een illustratie van het gevaar, dat een wachter zomaar het juiste zicht op zijn functie kan verliezen. Dat een mooi woord uit de Bijbel een conservatieve of alleen hard-kritische lading krijgt. Juist omdat hij denkt dat hij alleen als wachter geroepen is en vergeet dat iedereen het voor elkaar is. Op de vraag van Kaïn of hij soms op zijn broer moet passen, volgt een niet uitgesproken, maar vanzelfsprekend ja.

vermaan: een mooi bijbels woord met een warme klank

Dit maakt ook de verantwoordelijkheid van de ambtsdrager minder loodzwaar. Als hij denkt dat hij de enige is die waakt over de zielen van alle gemeenteleden, neemt hij een last op zich die God niet oplegt en voor hem ook veel te zwaar is. Juist in het besef dat hij samen met alle andere gelovigen in een gemeente verantwoordelijk is voor het elkaar aanspreken, wordt zijn last te dragen.

Waken voor de toekomst.

Daarbij helpt als we leren vooruit te kijken. Daarom wil ik nu wijzen op Jesaja 62.

Daar komt niet alleen de combinatie: wachter op Jeruzalems muren voor, maar wordt ook de blik van de wachter op de toekomst gericht en krijgen we nog meer zicht op zijn taak.

We willen er dan allereerst op wijzen, dat Jesaja een ander woord voor wachter gebruikt dan in Ezechiël naar voren komt. Daar ging het om iemand die op de uitkijk staat en waarschuwt bij naderend gevaar. Vooral het scherp rondturen en opletten is daarbij belangrijk. Het herkennen van gevaar. Denk aan het waarschuwen voor dwaalleer in deze tijd. Niet altijd wordt dat in dank afgenomen. Juist dwaling komt soms zo mooi naar voren.

Denk aan die mensen, die het kerstverhaal prachtig kunnen vertellen, maar voor wie het toch niet meer dan een verhaal is. Geen geschiedenis van God.

Ook Jesaja was zo aan het werk, om rond te turen. Wie die naam hoort, denkt vaak meteen aan de troost, die in zijn boek overvloedig naar voren komt. Maar in heel het boek hoor je ook de prediking van Gods oordeel en

de waarschuwing tegen afdwaling binnen Gods volk. Niet minder dan bij de andere profeten. Hij moest ook vaak een zware boodschap brengen.

Juist daarom is het heel opvallend dat het woord dat hij gebruikt voor wachter meer wijst op de bewarende functie. Het gaat dus niet om mensen, die alleen maar de sirene laten loeien, maar om God die door die mensen zijn volk bewaart. Wie echt vanuit de Bijbel waarschuwt, is niet conservatief bezig, maar mag zo meehelpen aan de bewaring van Gods volk. Wachters op Sions muren zijn mensen die uitkijken naar het heil. Denk in dit verband ook aan de manier waarop Lukas de oude Simeon en Anna karakteriseert: mensen die de verlossing van Jeruzalem verwachten. Ook in die tijd zal er alle aanleiding geweest zijn om te klagen over het verval. Maar hun grondstemming is positief.

Ik, hoofdletter of kleine letter

Wie Jesaja 62 leest in de Nieuwe Bijbelvertaling, is er al aan gewend dat de woorden, die vroeger met een hoofdletter geschreven werden als ze over God gingen, nu met een kleine letter geschreven worden. Dan valt het volgende niet zo op. Als je de *Korte Verklaring* op Jesaja ter hand neemt (van de hand van J. Ridderbos), dan merk je dat deze in vers 6 het woord ik met een kleine letter schrijft. Bij Ridderbos is dat vol betekenis. Jesaja heeft in deze uitleg wachters aangesteld, dat zijn dan zijn eigen profetieën. Deze bewaren de kerk voor het beloofde heil. In de meeste vertalingen vindt u het woord ik met een hoofdletter. Zo bijvoorbeeld de vertaling NGB 1951. Dan heeft God profeten aangesteld, die als wachter optreden.

Het lijkt een heel verschil. Toch valt dat voor ons onderwerp wel mee. God werkt door die profeten. Zij waken vandaag nog door wat er van hun woorden voor ons opgeschreven is. De wachters uit de twintigste eeuw kunnen hun werk alleen maar doen, wanneer zij doortocht geven aan de woorden van de wachters van eeuwen geleden. Zo spreken de laatste ook vandaag nog tegen ons in de Bijbel. In dit verschil in uitleg, dat in dit artikel verder niet besproken hoeft te worden, zien we allereerst, dat verschil in uitleg als zodanig nog niet verontrustend hoeft te zijn. En in de tweede plaats komt opnieuw naar voren, dat de enige veiligheid voor de kerk ligt in het profetische woord van Jesaja, Mozes, Paulus..., van God zelf.

Bewaarders-waarvoor?

We hebben dus tot nu toe gezien, dat God door de wachters zijn volk bewaart, ook in hun waarschuwingen, en dat het enige uitgangspunt voor hun werk het woord van de Here zelf is.

We zullen er nu op letten, dat hun werk op de toekomst gericht is. Die toekomst is de inhoud en klankbodem van hun werk. We zeggen over beide wat. Eerst over de inhoud ervan. Zij moeten daarvan spreken, van het herstel van Jeruzalem, van de ontferming van de HERE over zijn volk. Zij moeten daarmee doorgaan tot het zover is. Heel sterk wordt het gezegd: gun jezelf daarbij geen rust! Terugtrekken in jezelf is daarbij uitgesloten.

Dat lijkt voor ons misschien vanzelfsprekend, maar dat is het niet. Denk aan de profeet Ezechiël die de boodschap krijgt om te zwijgen tot de val van Jeruzalem.

Dat zwijgen was spreken op zichzelf. Wij kunnen van die speciale opdracht op een bepaald moment geen verlof maken om ook te zwijgen wanneer wij denken, dat het toch niet meer helpt. Want het gaat om de toekomst.

In Jesaja's tijd ging het daarbij om de toekomst van de Messias, die komen zou. Wij gaan die komst binnenkort feestelijk herdenken. Toch is het met de viering van Kerst niet uitgeput. Ook nu is het machtige uitzicht de toekomst van de Here. Wanneer Hij komt, is het heil voor Jeruzalem pas volledig.

Ik denk, dat het goed is om dit perspectief in de gaten te houden bij onze worsteling als kerk. Er zijn veel punten die zorgen geven. Sommige mensen hebben het gevoel, dat alles achteruit gaat. Zeker, wanneer ze terugkijken naar de tijd van vlak na de Vrijmaking. Dat gevoel kan ik begrijpen. Maar de Here vraagt ons allemaal te waken voor de toekomst.

De wachtposten op de muren kijken niet alleen uit naar mogelijke vijanden; ze wachten ook op Gods dag, die zeker komt.

Dat is dan ook de klankbodem van hun werk. Ook bij harde kritische noten is dat de achtergrond en de bedoeling van hun spreken.

Toppunt van secularisatie

Wie regelmatig naar 'Songs of Praise' luistert, hoort daar van tijd tot tijd een lied dat zeker niet door de strenge selectie van de deputaten kerkmuziek zou komen. Het gaat over Jeruzalem (is de titel, naar een gedicht van William Blake. Het herinnert eraan dat Christus niet in Engeland geleefd heeft en niet op de pleasant grounds gelopen heeft. Het legt vervolgens een belofte af om tegenover de dark satanic mills³ een nieuw Jeruzalem op diezelfde pleasant grounds te bouwen. Een menselijke activiteit. Ik kan me de populariteit van het lied indenken: een meeslepende melodie en een meeslepende tekst. Toch is het voor mij het toppunt van secularisatie. Wij mensen moeten het doen.

Waken en bidden

Het lied vraagt wel de aandacht voor het volgende: opvallend is in Jesaja 62, dat de wachters niet alleen ten opzichte van de mensen hun functie hebben, maar ook tegenover God zelf: "Laat Hem geen rust..." Waken en bidden hoort dus bij elkaar. Je mag de Here dus bestormen met gebeden voor de bewaring van zijn volk. Je mag ook weten, dat in die weg, van een volk dat trouw is in het bidden, die toekomst van de Here zeker komt. Voor de zoveelste keer merk je dan, dat bidden geen laatste redmiddel is, als al het andere gefaald heeft (we kunnen alleen nog maar bidden...), maar iets dat al het andere werken omgeeft en draagt.

Wachters en de Waker

Dit laat vervolgens weer zien, hoe bescheiden onze plaats in dat geheel is. De Here geeft ons allemaal de taak om biddend te waken. Niemand kan en mag daarvan vrijaf nemen. En tegelijk laat Hij voor alles uit zien, dat de enige afdoende wacht door Hemzelf betrokken wordt. Wachters en bewaarders hier bene-

den kunnen zomaar in slaap vallen. De nacht duurt lang. Zelfs de wijze meisjes uit de gelijkenis sliepen ten slotte. Op een voor iedereen onverwacht moment komt de morgen van Gods nieuwe dag. De bewaarder van Israël sluimert of slaapt echter niet. (Ps. 121).

Denk aan het roepingvisioen van Jeremia. God laat hem een amandeltwijg zien. De amandel is de eerste struik die bloeit. Hij is heel vroeg. God zegt daarbij: Ik waak over mijn woord om dat te doen. (even nog in de vertaling NBG 1951: de Nieuwe Bijbelvertaling legt het accent op de snelheid: God is er snel bij om zijn woord uit te voeren.)

Ons ontgaat het verband tussen het beeld en de uit-

terugtrekken in jezelf is daarbij uitgesloten

leg, maar het woord voor amandeltak en het woord voor waken hangen samen. Wachtersroede, zo kunt u het ook aangeduid vinden, maar bij dat woord zien wij geen bloeiende tak meer.

We vinden hier weer een ander woord voor waken. Het gaat hier over wakker zijn, er vroeg bij zijn, niet in slaap vallen.

Ter afsluiting

Wanneer je het één en ander met elkaar verbindt, dan zie je hier beneden een kerk, waarin de mensen vinden dat het allemaal wel lang duurt. Waarin mensen ook teleurgesteld worden, omdat er niet geluisterd wordt. De wachter spreekt voor dovemansoren, denkt hij. Tegelijk zie je in de hemel de HERE zelf, die geen moment voorbij laat gaan. Hij is er vroeg bij. Bij Jeremia hebben die woorden allereerst een dreigende klank. Hij moest Gods oordeel prediken en de boodschap daarbij is, dat dit niet voor de verre toekomst geldt, maar de nabije.

Je mag dat ook in het algemeen zien. Ook van dat heil, waarnaar we volgens Jesaja's profetie mogen uitzien, geldt dat God het geen moment te lang uitstelt. Hij waakt om het uit te voeren. Hij neemt alle tijd die nodig is om zijn plannen uit te voeren, maar geeft tegelijk geen dag uitstel.

Ds. J.H. Kuiper is productontwikkelaar bij 'Steunpunt Gemeentebouw'.

Noten:

1. Zie over traditie breder B. Luiten in dit blad (de nummers 3 en 4 van deze jaargang)
2. Zie over tucht het artikel van ds. E. Meijer over dat onderwerp op www.gemeentevandaag.nl; hij laat zien dat de betekenis van het woord versmald is tot wat wij ambtelijke tucht noemen, maar dat het daarentegen een taak is van iedereen binnen de gemeente.
3. De meningen zijn erover verdeeld of die 'dark satanic mills' nu de fabrieken van Engeland aanduiden (zie voor een beeld hiervan de introductie van Charles Dickens' *Hard Times*, vgl. ook de beschrijving van Tolkien van de aantasting van het Hobbitdorp door een fabriek die voortdurend rook uitbraakt) of misschien wel de gevestigde Staatskerk van die tijd.

Vol verwachting klopt ons hart?

‘Toen de mens en zijn vrouw God, de Heer, in de koelte van de avondwind hoorden wandelen...’ (Genesis 3:8)

‘Hij die van deze dingen getuigt, zegt: Ja, ik kom spoedig!’ (Openbaring 22:20)

A.M. de Hullu ■

Verwachting

Naar de pakjesavond van komende woensdag wordt met spanning uitgekeken. Stel je voor dat er bijna niemand naar zou verlangen. Waarschijnlijk zou het sinterklaasfeest dan al een stille dood sterven. De middenstand zou misschien nog een poging doen om het nieuw leven in te blazen. Maar als dat geen succes oplevert, zal de roodgeklede weldoener voorgoed wegblijven.

Heel anders is het met de Weldoener die drie weken later zijn feest heeft. In de dagen van zijn komst waren er zeker mensen die uitzagen naar de bevrijding van Jeruzalem en de vertroosting van Israël. We kennen Simeon en Hanna. En er zijn er zeker meer geweest. Maar niets wijst er op dat dit massaal leefde in Israël, laat staan in de rest van de wereld. Er was een profeet van het kaliber van Elia nodig om Israël voor te bereiden.

Komst

Gelukkig laat Jezus zijn komst er niet van af hangen of Hij welkom is. Dat klinkt door in de naam die de voorbereidingstijd voor kerst gekregen heeft: ‘advent’. Het betekent ‘komst’ en niet ‘verwachting’. Niet ons verwachten maar zijn komen staat centraal.

Hiermee zitten we aan het begin van het kerkelijk jaar al direct bij het hart van het evangelie. Vanaf Genesis 3 tot Openbaring 22 laat God zich kennen als de Komende. Hij komt naar Adam en Eva terwijl ze voor hem wegluchten. Hij komt als een kind in Betlehem. Hij komt op een ezel Jeruzalem binnen. Hij komt in storm en vuur. Hij komt met het loon om iedereen te belonen.

Verrassend

Maar vooral: zijn komst hangt niet af van mijn verlangen. Ik ga de komende tijd weer heel veel moois zien van het Kind. Ik zie hem volwassen worden en ga me nog meer verwonderen. Zo gaat het ieder jaar en ik geniet er van dat ik velen in die verwondering mag laten delen. Maar dat zijn komst niet afhangt van mijn verlangen is misschien wel het allermooiste.

Mijn verlangen naar God en naar Jezus is niet zo stevig en stabiel. Zelfs in het uitzien naar het kerstfeest heeft mijn verlangen naar de Heiland concurrentie. Toch is Hij gekomen, ook in mijn leven. Hij blijft de komende. Steeds weer verrast Hij me door iets nieuws van zichzelf te laten zien. Dat zal Hij ook op het kerstfeest weer doen. Dwars door de geur van de dennentakken en de smaak van het kerstdiner zal de glans van Gods genade mij raken. Toch iets om verlangend naar uit te zien...

Voeten

Nog even iets om over na te denken. Hij wil komen naar mensen die niet naar Hem toe komen en die zelfs niet naar zijn komst uitzien. Hoe doet Hij dat? Veel mensen leren hem kennen doordat anderen over hem vertellen. We zijn de voeten die het goede nieuws brengen. Hij komt op onze voeten. Je kunt afwachten tot de mensen om je heen over Hem willen horen. Maar zijn stijl is anders. Dat is mijn redding. Dat is dan ook mijn opdracht in een wereld die Hem niet verlangt, maar die het van zijn redding moet hebben. Moeilijk? Hoe meer je jezelf laat verrassen door de Komende, des te meer kun je anderen verrassen.

Ds. Harrie de Hullu is predikant van de Gereformeerde Kerk te Apeldoorn-Zuid.

Wat had je moeten doen?

wandelen met God

Mensen schrikken zich dood.

Laat de Heer hen buiten staan, op zijn grote dag?

Maakt Hij hen verwijten?

Hadden ze de wil van zijn Vader moeten doen?

Maar die hebben ze toch gedaan...?!

Niet te begrijpen...

B. Luiten ■

Ingaan of niet?

Het is een van de meest onthutsende uitspraken van Jezus. 'Niet ieder die *Heer, Heer* tegen Mij zegt, zal het Koninkrijk der hemelen binnengaan, maar alleen wie handelt naar de wil van mijn hemelse Vader' (Mat. 7:21-23).

Mensen steigeren hierbij.

Juist de gelovige mensen. Want die wil kennen zij heel goed, ze zijn er steeds mee bezig. 'Hebben we niet in uw naam geprofeteerd? En zelfs wonderen verricht?' Wat moet een mens dan nog meer? Is het dan nooit goed?

Dit kan niet waar zijn. Natuurlijk gaan we straks binnen. Een leven vol ijver doet God niet weg. We gaan ons geen zorgen maken hierover. Want we willen zeker zijn van ons geloof. Jezus had het tegen de hypocrieten, de bedriegers, de schijnheiligen. Niet tegen mij. Die nare tekst hoeft ik mij niet aan te trekken.

Waarom eigenlijk?

Toch kun je dit opzienbarende woord maar beter serieus nemen.

De vraag is: hoe ga je binnen in het Koninkrijk van God? Om welke reden zou God je binnen laten? Wat zeg je, als die vraag je wordt gesteld? Ik stel die vraag wel eens, om te ontdekken wat in de gemeente leeft. Hoe mensen denken en geloven. Het treft mij, dat ik daarop een antwoord kan krijgen als: 'ik heb altijd geloofd'. In verschillende variaties kan dat worden gezegd. 'Ik heb niet alles goed gedaan, maar ik heb wel het geloof behouden.'

Het lijkt een prachtig antwoord.

Maar het lijkt ook op het antwoord van die mensen, die naar het woord van Jezus straks buiten zullen staan.

Dat maakt doorvragen nodig. Is God dan zo blij met uw geloof? Vindt u het logisch, dat God u daarom aanvaardt?

Best wel confronterend.

Mensen aanvaarden meestal geen kritiek op hun geloof. Daar is het te persoonlijk voor. Of ook te lang in stilte gekoesterd?

Reacties kunnen verdedigend zijn. Dit neem je mij niet af! Dit soort nare vragen stel je maar aan een ander. Er zijn er genoeg in de gemeente, die daar meer voor in aanmerking komen. Die komen niet eens twee keer per zondag in de kerk.

Niet 'ik'

Toch wil Jezus' woord binnenkomen, in het verstand, in het hart. Als een scherp zwaard, dat overal doorheen gaat en alles verandert. Als God je vraagt, waarom Hij je zou binnenlaten, is ieder antwoord dat begint met 'ik' niet de goede reactie. Het is het antwoord, waardoor de poorten voor je neus dichtgaan. Het feest zal beginnen zonder jou.

Ik heb altijd geloofd! Meen je dat nu werkelijk? Met heel je hart, heel je ziel, al je kracht en heel je verstand? Ga je God daarin iets moois aanbieden, dat Hij wel als een geschenk moet aanvaarden? Denk even na. Als Hij je beperkte manier van geloven aanvaardt, is het ondanks jezelf.

Ik heb geprofeteerd! En deed je dat ook altijd met liefde, als uit God? Heb je je naaste daarmee liefgehad als jezelf? Deed je het om anderen te behouden? Of was je vervuld van je eigen gedachten? Nog afgezien van de vraag, of je profetie altijd zo zuiver was. Want als we daarover beginnen, val je helemaal door de mand. *Ik heb u immers lief!* Dat is mooi, als het waar is. God zal dat graag van je horen en in je leven zien. Tegelijk is onze liefde een wonder, dat Hij zelf in ons verricht. Geef je dan geen sigaar uit eigen doos? En daarbij: is je liefde onvoorwaardelijk? Zakte zij niet weg, toen je levensweg door de diepte moest?

Ik heb alles wat ik had weggeven! En wat wil je daar dan mee zeggen? Denk je dat je daarmee een toegangkaart hebt gekocht?

Enzovoorts. Alles wat bij de mens begint, is geen reden.

Op geen enkele manier.

Echt *niet*.

Maar 'U' !

Het goede antwoord begint met 'U':
U geeft mij, waar ik geen recht op heb.
U hebt mij lief, vanuit *U* zelf.
U ziet mij met een vreugde, die ik niet begrijp.
U beschikt mij het Koninkrijk, om Jezus' wil.
U alleen.

Maar hoe zit het dan met het 'doen van de wil van de Vader', waarover Jezus sprak? Is die van onze kant bezien dan geen voorwaarde? Zeker wel. Maar heb je die wil wel eens goed bekeken? Jezus zegt hierover: 'Dit wil mijn Vader: dat iedereen die de Zoon ziet en in Hem gelooft, eeuwig leven heeft, en dat Ik hen uit de dood zal opwekken' (Joh. 6:41).

Vader wil, dat wij 'de Zoon zien'.

Dat moeten we 'doen', en niets anders.

Even eerder vergeleek Jezus dit met het zien op de gespietste slang, tijdens de woestijnreis (Joh. 3:14-16). Mensen met een slangenbeet, met gif in hun lijf, ten dode opgeschreven, concentreerden hun blik op het vonnis over de slang, gestoken op een staak. 'Zien' was het *enige*, tegelijk omvatte het *alles*, hun denken, hun hopen, hun manier van zijn. Verder viel alles daarbij weg, geen enkel werk of verdienste zou enige redding kunnen bieden. Alleen gelovig 'zien'. Wie dat deed, ontving opnieuw zijn leven, als door de dood heen. Geloven is 'van God ontvangen', niet meer, niet minder.

Vader wil, dat wij zó zien op de Zoon. Met concentratie, overgave en vertrouwen, want het leven is in de Zoon (1Joh. 5:11). Hij werd 'verhoogd', net als de slang: gehangen aan een hout, veroordeeld, gedood. Onze straf was op Hem. Het gif in ons lijf heeft Hij gevoeld. Wat kunnen wij hierbij anders doen dan ontroerd kijken en ontvangen? Wie zou hieraan iets kunnen toevoegen? Wie zal nog komen aandragen met 'Heer, ik heb toch geprofeteerd...'? Dat klinkt banaal, het is een geluid dat God niet verdraagt, Hij houdt het op afstand, voor eeuwig.

Is dit echt alles?

De vraag kan worden gesteld: is dit werkelijk héél de wil van Vader? Hij gaf toch ook een wet, om te houden?

Het antwoord is eenvoudig: de wet had nooit een ander doel dan ons bij Christus te brengen (Gal. 3:21-29). En ook nu voegt zij aan het 'zien op Jezus' niet toe, maar zij concretiseert hoe zo'n leven eruit ziet. Wie alles van Jezus verwacht, zich concentreert op Hem in het besef van de dodelijke slangenbeet, dient geen andere god, overschat zichzelf niet, haat een ander niet, steelt niet, heeft geen leugen nodig om zichzelf te redden, enz. Het verlangen naar Jezus drijft andere begeerten uit. Dat *moet* niet, dat *gebeurt*. Daarom zijn Gods geboden niet zwaar (1Joh. 5:3), ze drukken alleen op wie zich ertegen verzet.

Rampzalig genoeg zit dat verzet diep in mij. Alleen met Gods hulp kan ik 'zien op Jezus',

door zijn eigen Geest. Een reden te meer, om het ingaan in Gods heerlijkheid op geen enkele manier te zien als een logisch verlengde op mijn inspanningen, zelfs niet op mijn gelovige inspanningen.

Iedere reden, die begint met 'ik' is een hope-loze misvatting.

Door 'U alleen' gaan voor mij de poorten open. Dit is niet om tegen te steigeren.

Maar om werkelijk binnen te gaan.

Dit heet 'genade'.

Niet te begrijpen.

En de kerk dan?

Maar heeft de kerk geen regels, waaraan je moet voldoen?

Nee, die heeft de kerk niet. Ook de kerk wil maar een ding: Gods genade laten horen en daaraan gestalte geven, als het lichaam van Jezus Christus.

De kerk ben je ook gewoon zelf, voor jouw deel. Samen zien wij op Jezus, *en anders niet*. Dat is de bedoeling. Dan zien we ook hoe mensen Hem vinden, voor Hem knielen, vragen om vergeving, eeuwig leven ontvangen. Verkreukelde mensen, verachte mensen, die je niet meteen op je feestje zou uitnodigen. Ook mensen met een andere inslag, een andere leeftijd, een andere manier van doen en zeggen, die je niet meteen tot je vriendenkring zou rekenen. De verleiding is groot, om dan toch maar kerkelijke regels te gaan stellen. Want het moet niet te vrij worden. Met als gevolg een handvat voor kritiek op elkaar. Niet te geloven. Zou Gods vrije genade veilig zijn in een on-gastvrije kerk, die van mensen méér vraagt dan 'zien op Jezus' alleen? Hoor je hoe banaal dat klinkt? Word je toch nog omringd door mensen, die naar voren schuiven hoe ze het zelf doen. En die daarom vinden hoe een ander het moet doen. Dat kan niet waar zijn.

Gods genade geeft *vrije doorgang* aan mensen die zien op Jezus, overal.

Gods genade geeft ook *voorrang* aan hun behoud, altijd.

Zo ontstaat de kerk, en niet anders.

Helemaal uit God, daar begriep je niets van...

Ds. Bas Luiten is predikant van de Gereformeerde Kerk te Zwolle-Centrum.

De HEER-lijke dag, na acht jaar

Een jaar of tien geleden hield een predikant een geruchtmakende preek. Heden zijn er twee kerkverbanden. Dr. P. van Gurp meldde nog onlangs¹ dat de discussie sabbat-zondag een voorname reden van het ontstaan van de Hersteld Gereformeerde Kerk is. Wat heeft tien jaar debat opgeleverd? In ieder geval een nieuw kerkverband. Dat valt alleen maar te betreuren. Gelukkig is er meer. Ook iets positiefs. Daarover gaat dit artikel.

P.L. Voorberg ■

Moest het zo?

Op de Generale Synode van Leusden (1999) kwam de genoemde preek aan de orde, vanuit de kerkelijke weg. Uit de Acta van de GS blijkt dat er veel kritiek was op de uitspraken en de behandeling van deze materie door de Particuliere Synode, waartegen in appèl was gegaan. De kwestie vormde ook voor de GS een zware kluit. Er werd een uitspraak gedaan die later in het land voor veel onrust zorgde. Het is wijsheid achteraf, maar wellicht was het beter geweest de materie terug te verwijzen naar de Particuliere Synode. Daarvoor waren argumenten aanwezig, alleen al de kritiek die er op de PS werd geuit. Had de PS niet aangespoord moeten worden om deze zaak nog eens (en beter) te behandelen? Een PS zit dichterbij het vuur, bij de plaatselijke situatie. De kwestie had dan nooit opgeblazen kunnen worden tot een leer kwestie, zoals na de GS wel gebeurde. Misschien was dan wel nooit deze kwestie aanleiding geworden tot een kerkscheuring.²

Toch ging het zo

De gang van zaken te Leusden bewijst wel hoe kritisch een Generale Synode moet kijken naar haar agenda: kan deze zaak inderdaad niet in de mindere vergadering worden afgehandeld en is de interpretatie van een enkele preek een zaak die alle kerken in het land aangaat (art. 30 K.O.)? Hebben kerkelijke vergaderingen niet soms de neiging zaken naar zich toe te trekken om die af te handelen? De ijver van een GS kan gewaardeerd worden, maar kan ook contraproductief werken. De GS van Zuidhorn (2002) heeft het geweten. De kwestie sabbat-zondag was in het land door de besluiten van Leusden zo bekend geworden dat er honderden bezwaarschriften op de tafel van Zuidhorn terecht kwamen, al of niet met tientallen adhesiebetuigingen. Soms waren de

bezwaarschriften duidelijk georganiseerd en geregisseerd: voorgedrukte bezwaarschriften waar tientallen handtekeningen onder stonden. Op zichzelf een handelwijze die niet is af te keuren, tegelijk een zwaktebod. Het suggereert op zijn minst dat ook het getal moet wegen. Een blijk van onkerkelijk denken. In de kerk gaat het om de inhoud en niet om (de macht van) het getal.

een blijk van onkerkelijk denken

De afloop is bekend. Zuidhorn wees alle bezwaarschriften af. Dat heeft veel ongelof in de kring van de 'bezwaarden' veroorzaakt: hoe kan een GS zo integraal zoveel bezwaren afwijzen? Zijn die echt allemaal zorgvuldig gewogen en weerlegd? Uit eigen ervaring kan ik zeggen dat de behandeling van al die stukken een grote klus was. Tegelijk werd steeds meer duidelijk dat al die duizenden bladzijden telkens weer op dezelfde argumenten neerkwamen. En toen was adequate behandeling en afhandeling mogelijk.

Het bleef er niet bij

Een van de sterkste acties van de GS Zuidhorn is geweest om niet te blijven staan bij het negatieve, de afwijzing. Op instigatie van de Particuliere Synode Holland-Zuid werd een deputaatschap ingesteld met een positieve opdracht: de kerken een positieve standpuntbepaling te bieden inzake het ethisch handelen als gelovigen en kerken in de 21^e eeuw met betrekking tot het vieren van de zondag als dag van de Here in het licht van het vierde gebod.³ Dat heeft ook wat opgeleverd. Deputaten publiceerden hun rapport in de vorm van een boek: Boer, E.A. de e.a. *Zondag, HEERlijke dag*⁴ en een *Handreiking* onder dezelfde titel⁵. Ik heb sterk de indruk dat met boek en handreiking weinig wordt gedaan.

Uiteraard is iedereen daar vrij in, maar het is wel te betreuren en zeker niet in overeenstemming met de bedoeling van de GS van Amersfoort 2005 die deze handreiking vaststelde, al gaf die GS er wel aanleiding toe dat hij in het vergeetboek zou raken. Op die GS werd breed gediscussieerd over de status van de *Handreiking*. Van de kant van deputaten werd gesugge-

vanuit het onderscheid tussen het voorlopige, het blijvende en het nieuwe wijst de Handreiking de weg

reerd om hem het aanzien van een formulier te verlenen, zoals bijvoorbeeld het Formulier voor de bevestiging van huwelijken, van ambtsdragers en voor de bediening van sacramenten. Die suggestie haalde het niet. Er heerste veel vrees voor het doen van een leeruitspraak, daarom moest de *Handreiking* vooral geen soort 'vierde formulier van eenheid' worden. Ook het niveau van een uiteenzetting van de leer op een bepaald punt (een 'formulier') kreeg hij dus niet. Het werd een zwevend document met ondefinieerbaar gezag. De status hing in de lucht en daar hangt hij nog. Hij zweeft wat rond. Al met al reden voor een ex-deputaat om in samenwerking met Deputaten generaal-synodale publicaties er wat meer aandacht voor te vragen.⁶ De *Handreiking* is het zeker waard.

De Handreiking

De *Handreiking* is geen simpel document. Er is door een viertal deputaten een paar jaren aan gewerkt.⁷ De periodiek *Donald Duck* leest beslist gemakkelijker. Het is wel een compacte weergave van een eeuwenlange discussie over de verhouding vierde gebod en zondag die de discussie verder helpt. Maar dan moet die *Handreiking* niet onder het stof verdwijnen.

De Schriftgegevens

Als het gaat over de viering van de zondag lijken er tegenstrijdige gegevens in Gods Woord voor te komen. Enerzijds: de sabbat als blijvende instelling, Markus 2:28 (de Zoon des mensen is Heer over de sabbat). Christus blijft de mensenzoon. Zou dan zijn 'onderdaan', de sabbat kunnen verdwijnen, nu Hij daar zo zijn naam aan verbonden heeft? Ook de plaats van de sabbat in de decaloog. Geen gebod van de decaloog vervalt. Zou dan de sabbat als rustdag wel dat lot beschoren zijn? Christus is gekomen om de wet te vervullen en dus niet af te schaffen (Matteüs 5:17). Dat pleit voor handhaving van de sabbat. Hij heet in het Nieuwe Testament de 'dag van de Heer' (Openbaring 1:10)⁸ en ook het verband met de schepping pleit voor de duurzaamheid van het rustgebod op de sabbat. In het boekje *Zondag, HEERlijke dag spre-*

ken de auteurs over het scheppingsmotief als basis voor de rustdag, niet de schepping als grond voor de sabbatsrust. Ook valt nog te wijzen op wat de schrijver van de brief aan de Hebreëen opmerkt over de eeuwige sabbat (Hebreëen 4), waarvan de wekelijkse sabbat een voorafschaduw is (zie ook zondag 38 van de HC). Het gedenken van Gods daden kan toch ook nooit eindigen, sinds het werk van Christus is daar meer aanleiding voor dan ooit.

Anderzijds kan gewezen worden op Romeinen 14 waar gepleit wordt voor het gelijk stellen van alle dagen en op Kolossenzen 2:17 (de sabbat als schaduw van wat komt, terwijl de werkelijkheid van Christus is).

Het is niet zo eenvoudig om de relevante Schriftgegevens op een goede manier aan elkaar te verbinden. De *Handreiking* is daar op een heldere manier in geslaagd en kan ons verder brengen in een goede houding jegens de viering van de zondag. Hij pleit op grond van het geheel van het Nieuwe Testament voor een blijvende dag van rust en wijding op de eerste dag van de week, een dag die veel overeenkomst vertoont met de sabbat van het Oude Testament.

De praktijk

In de theocratische samenleving van Israel golden allerlei bepalingen die in verband stonden met het getal zeven: sabbatsjaar, jubeljaar, de sabbat. De strenge bepalingen die aan de sabbat verbonden waren, konden vigeren in de aldus gestructureerde samenleving van Israël in het Oude Testament. Het komt in onze tijd zelfs voor dat de viering van de zondag op de eerste dag van de week niet haalbaar is. Toch zal de christelijke kerk daar wel naar streven. Het Oude Testament en het vierde gebod blijft uitgangspunt voor de viering van de zondag in de nieuwe bedeling. Een gezamenlijke rustdag is ook goed voor alle mensen. Dat legde de Heer al in de Schepping en alleen tot zijn schade kan de mens daarvan afwijken. Wat is nu blijvend voor de periode van het Nieuwe Testament en wat zijn voorlopige bepalingen geweest voor de oude bedeling? Vanuit het onderscheid tussen het voorlopige, het blijvende en het nieuwe wijst de *Handreiking* de weg.

Vanuit dat onderscheid volgen tal van praktische aanwijzingen (20 stuks), waarin heel wat wordt klaargemaakt voor de praktijk van de 21^e eeuw. De kritiek op dit deel van de *Handreiking* is nogal eens dat deze aanwijzingen niet praktisch genoeg zijn. Ik zou daarop willen zeggen dat deze aanwijzingen nauwkeurig lezen vergen en dat het studiemateriaal is. Het is ondoenlijk om in een synodaal document de diversiteit van onze eeuw te 'bedienen'. Tegelijk levert dit deel van de *handreiking* wel zoveel dat daarvan uit de weg gevonden kan worden in veel praktische situaties van onze tijd.

Gebruik

In een van de voetnoten⁹ zijn al suggesties gedaan voor het werken met de *Handreiking*. Het doel van dit artikel was om deze handreiking opnieuw onder de aandacht te brengen, bij het doordenken van de ontstaansgeschiedenis in de wat dit betreft roerige jaren van 1999 - 2005. Het is mijn stellige overtuiging dat het ongebruikt laten van deze *Handreiking* een gemiste kans is om te komen tot een diepere viering van de rustdag die God nog steeds zo royaal aan ons geeft in dit land.

Dr. Paul Voorberg is predikant van de Gereformeerde Kerk te Emmeloord.

Noten:

1. Dr. P. van Gorp bij de oprichting van een nieuwe bijbelstudiebond (*Nederlands Dagblad*, 8 oktober 2007).
2. Het woord 'kerkscheuring' gebruiken we hier met aarzeling. Kan een kerk gescheurd worden? We zingen (uit volle borst) over de kerk van Christus 'verscheurd, uiteen gerukt' (Gez. 98:2). We belijden één, heilige, algemene, christelijke kerk. Kun je dan wel over kerkscheuring spreken? Wellicht wel als het gaat over Gods wereldwijde kerk die door allerlei grenzen van dictatoriale regims elkaar niet meer kan bereiken. Maar voor het overige geloven we in de eenheid van de kerk. Hoe we dan aan moeten met een GKv in Nederland en een CGK die we ook als kerk erkennen? Ik ga 's zondags naar de GKv in de heilige overtuiging naar de plaatselijk zichtbare vorm van de ene, heilige, algemene, christelijke kerk te gaan. Mijn broeders en zusters van de CGK zullen hetzelfde doen in hetzelfde polderdorp. Rijmen kan ik het niet, belijden wel en er aan werken dat aan deze ongerijmdheid een einde komt. In het verband van de scheuring door de broeders en zusters van de Hersteld Gereformeerde Kerk gebruik ik met overtuiging de term kerkscheuring. Zij waren uit ons en horen bij ons en het kwam hen niet toe een deel van de kerk af te scheuren. Ze lopen ook zelf vast in deze scheuring doordat ze de GKv niet klip en klaar valse kerk durven noemen en ook niet door

de 'valse kerk' (GKv) vervolgd zijn of worden. Ze noemen ons pluralistisch. Dat is in de geschiedenis en in de belijdenis nog nooit een wettig argument (geweest) om een kerk te verlaten. Dat weet ook dr. P. van Gorp maar al te goed.

3. *Acta van de Generale Synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland Zuidhorn 2002 en 2003*, Barneveld, 2003, art. 13.
4. Boer, E.A. de e.a. *Zondag, HEERlijke dag*, Barneveld, 2005.
5. *Zondag, HEERlijke dag. Een handreiking*, opgenomen in de *Acta van de Generale Synode van Amersfoort 2005*, ook te downloaden via www.gkv.nl.
6. De *Handreiking* is goed bruikbaar voor een avond op een bijbelstudievereniging. Je hoeft dan zelf niet echt meer voor een inleiding te zorgen al zou de inleider er goed aan doen hem wel te introduceren op de avond. Voor catechisatie is een aparte leskatern verschenen over dit onderwerp *Anders dan andere*, uitgegeven door het SGO en voor een paar cent daar verkrijgbaar (www.steunpuntgemeenteopbouw.nl). Een lesbrief voor het basisonderwijs over zondagsviering, opgesteld door Peter Hindriks en uitgegeven door de Geref. Hogeschool te Zwolle is nagenoeg gereed. Basisscholen hoeven alleen hun mailbox maar in de gaten te houden. Wijkbijbelstudieverenigingen kunnen er een waardevolle avond aan wijden. In veel gemeenten is het gewoonte samen te komen op de zondagen waarop het Heilige Avondmaal is gevierd. Dan kan de *Handreiking* waardevolle gespreksstof leveren. Veel kerkenraden vinden het van betekenis de vergadering met een inhoudvolle opening te beginnen. Na enige voorbereiding is de *Handreiking* daarvoor zeer bruikbaar. In de regionale kerkbladen en in andere gereformeerde periodieken (die het op wilden nemen) is een artikel verschenen of verschijnt er een over dit onderwerp.
7. Dr. E.A. de Boer, ds. P.L. Voorberg, ds. K. de Vries en dhr. J. Westert.
8. Het is bekend dat over deze uitdrukking een andere exegese bestaat. Als deputaten sloten we ons aan bij de (gangbare) uitleg (zie o.a. Kamp, H. van der *Openbaring*. Profetie vanaf Patmos, 2000, Kampen, over deze tekst).
9. De *Handreiking* is gemakkelijk te downloaden van de website van onze kerken: www.gkv.nl. Dan de zoekterm 'handreiking' invoeren en uitprinten. Iemand die wat tijd heeft zou hem in handig formaat kunnen laten verschijnen (formaten van het *Gereformeerd kerkboek*, bijv.). Zie ook noot 5 hierboven.

Amsterdam-Centrum - schorsing: De kerkenraad van de Gereformeerde Kerk (v.) van Amsterdam-Centrum heeft predikant en gemeentestichter ds. Remmelt Meijer van het Amsterdamse kerkplantingsproject Stroom geschorst. Er is een 'openbare of in ander opzicht ernstige zonde' aan het licht gekomen (naar art. 79 van de K.O.), op basis waarvan tot schorsing is besloten.

Hoogland - jubileum: Op 24 november was het vijftig jaar geleden dat ds. R. Timmerman werd bevestigd als predikant. Hij stond in Hijken (1957), Bunschoten-Spakenburg (1961), Heemse (1969) en Assen-Noord (1980). In 1997 ging hij met emeritaat.

Hardinxveld-Giessendam - beroep aangenomen: ds. J.J. Meijer te Enschede-Zuid, die bedankte voor Ede-Zuid.

Het Celebrate Recovery programma: een evaluatie (1)

Met ingang van 6 oktober heeft Purpose Driven Nederland het programma 'Celebrate Recovery' (CR) beschikbaar gesteld voor de Nederlandse kerken. Het is een programma voor groepspastoraat dat is ontwikkeld in Saddleback Church in Amerika, de gemeente van Rick Warren. Dit programma is vertaald en uitgegeven door Purpose Driven Nederland in samenwerking met de Vrije Baptistengemeenten in Drachten en Groningen. In het voorjaar van 2006 was er in Drachten al een informatiedag over dit programma.

J. Oosterhuis ■

Het was mogelijk om in te schrijven als 'proef-gemeente'. Het vertaalde materiaal dat tot dan alleen binnen de Vrije Baptistengemeenten (VBG) te Drachten en Groningen werd gebruikt, kon worden ontvangen om het bin-nen de eigen gemeente - bij wijze van proef - te gebruiken. Het materiaal was op dat moment dus nog niet op de markt. We vroegen ons in Winsum af in hoeverre dit programma bruik-baar zou kunnen zijn voor de pastorale gespreksgroepen die we in Winsum wilden opstarten voor mensen in onze gemeente die vastliepen door psychische problemen of die op een andere manier door problemen vereen-zaamden.

Inmiddels draaien de gespreksgroepen in Win-sum al zo'n anderhalf jaar, maar maken we heel beperkt gebruik van het CR-materiaal. Eerst moest het materiaal bestudeerd worden op bruikbaarheid. Dit is inmiddels gebeurd. Op onderdelen ben ik erg kritisch en viel het pro-gramma - waar door Purpose Driven Neder-land hoog van wordt opgegeven - me behoorlijk tegen. Er zitten echter ook heel sterke punten in het materiaal waar we zeker van kunnen

leren. In twee artikelen geef ik een kort over-zicht van het programma en bespreek ik de sterke en zwakke punten.

Bij de lesboeken werden overigens ook acht 'herstelpreken' van Rick Warren geleverd. Het advies is om de gemeente door deze preken eerst voor te bereiden alvorens het programma wordt aangeboden. In mijn bijdrage verwijs ik ook af en toe naar deze preken. Verder verwijs ik ook een enkele keer naar de Engelstalige website waar reclame wordt gemaakt voor het (oorspronkelijk Engelstalige) programma.

Kort overzicht van het programma

Het programma kent een heel duidelijke struc-tuur en opbouw:

- 8 principes
- 12 stappen
- 24 lessen

De 8 principes zijn gebaseerd op de zaligspre-kingen in Matteüs 5; dat is althans de claim van het programma:

1 Hoogmoed bekennen	Ik ben machteloos om mijn pijn, problemen en psychische wonden onder controle te krijgen. Ik ben namelijk God niet. Mijn leven is onbestuurbaar. [stap 1]
2 Erkennen van Gods bestaan	Ik geloof dat God bestaat, dat ik belangrijk voor Hem ben en dat Hij de kracht heeft om mij te her-stellen [stap 2]
3 Radicaal kiezen voor God	Ik maak een radicale keuze om heel mijn leven en wil onder zorg en controle te brengen van Jezus Christus [stap 3]
4 Schuldbelijdenis van fouten	Ik belijd open en eerlijk mijn fouten aan mijzelf, aan God en aan iemand die ik vertrouw [stap 4 en 5]
5 Toelaten van Gods wil	Ik geef God alle ruimte om mijn leven te veranderen en ik vraag hem nederig al mijn verkeerde denk-en gedragspatronen te veranderen [stap 6 en 7]
6 Evalueren van relaties	Ik vergeef mensen die mij pijn hebben gedaan en ik maak dingen weer goed bij mensen die ik iets heb aangedaan, behalve als hen dat zou schaden [stap 8 en 9]
7 Leven vanuit Gods kracht	Ik houd elke dag 'stille' tijd om God en mijzelf beter te leren kennen. Door de Bijbel te lezen en te bidden leer ik Gods wil voor mijn leven kennen en ontvang ik de kracht om gehoorzaam te zijn. [stap 10 en 11]
8 Dienen vanuit ervaring	Ik ben getuige van de geestelijke ervaring van 'hersteld worden tot bruikbaarheid' en ik geef die erva-ring door in woorden en levensstijl. [stap 12]

Bovengenoemde principes vormen de basis voor de volgende *twaaalf stappen*:

1	Ik geef toe dat ik machteloos sta tegenover mijn pijn, mijn problemen of mijn psychische verwondingen, dat mijn leven onhandelbaar geworden is.
2	Ik geloof dat er een macht is die groter is dan mezelf en mij herstel kan geven.
3	Ik maak een beslissing om mijn wil en mijn leven over te geven aan Gods zorg.
4	Onder Gods leiding onderzoek ik mijn leven op een open en eerlijke manier.
5	Ik maak mijn fouten op een concrete manier bekend aan mezelf, aan God en aan anderen
6	Ik ben er helemaal klaar voor dat God mij bevrijdt van mijn verkeerde denk- en gedragspatronen.
7	Ik vraag Hem nederig om al mijn tekortkomingen te verwijderen.
8	Ik maak een lijst van alle personen die ik schade heb aangedaan en verklaar mezelf bereid om het met hen in orde te maken.
9	Ik maak het, indien mogelijk, meteen weer goed met die mensen, behalve als ik hen of anderen daardoor zou benadelen.
10	Ik ga door met mijn persoonlijk zelfonderzoek en als ik fouten tegenkom, beken ik dat meteen.
11	Door middel van gebed en het lezen van de Bijbel zoek ik wegen om mijn persoonlijke relatie met God te verdiepen, met het doel om zijn wil te leren kennen en de kracht te ontvangen zijn wil te doen.
12	Het gevolg van deze stappen is dat ik geestelijk ben veranderd. Ik probeer deze boodschap aan anderen uit te dragen en deze principes in heel mijn doen en laten in de praktijk te brengen.

Deze *acht principes* en *twaaalf stappen* worden vervolgens in *vierentwintig lessen* uitgewerkt. Een les bestaat uit een aantal losse bijbelcitaten voorzien van heel kort commentaar. Belangrijker zijn de schrijfoopdrachten aan het einde van elke les die dwingen tot zelfonderzoek. Tijdens een bijeenkomst van CR in Drachten of Groningen wordt zoveel mogelijk - net als in Amerika - gewerkt met verschillende groepen: een groep voor mensen met borderline, een groep voor incestslachtoffers, een groep voor alcoholverslaafden etc. Tijdens een bijeenkomst wordt ook ruimte genomen voor een zgn. viering: zingen en het luisteren naar één of meerdere getuigenissen.

Een opvallend kenmerk van CR is verder het zoeken van een persoonlijke mentor die de deelnemer stimuleert vol te houden en bij de les te blijven.

Zwakke punten in het programma (methodisch)

Zoals gezegd: Op onderdelen heb ik serieuze kritiek op dit programma. Hieronder bespreek ik drie punten van kritiek die vooral de methodische aanpak en de presentatie van het programma betreffen. In een volgend artikel bespreek ik drie zwakke punten wat betreft de bijbels-theologische aanpak van CR.

‘Het grote succes’

Het programma wordt gepresenteerd als hét antwoord op zo ongeveer alle problemen die een mens kan tegenkomen in dit leven. Op typisch Amerikaanse manier wordt op de website van het programma met het succes gewaagd om reclame te maken:

‘Levens veranderen!, meer dan 500.000 mensen zijn over de hele wereld al door het Celebrate Recovery programma heengegaan!’ (vertaling J.O.)

‘Je gaat zien dat levens op een dramatische manier veranderen. Je gaat zien dat hopeloze huwelijken herstellen en dat mensen worden bevrijd van alle soorten zondig gedrag, blokkades en verwondingen, wanneer ze Jezus toelaten als Heer van hun leven op ieder terrein.’ (vertaling J.O.).

Helaas is ook Purpose Driven Nederland gezwicht voor deze ‘reclametechniek’. Het voortdurend strooien met hoge cijfers en succesverhalen getuigt niet van nederigheid en bescheidenheid en vind ik niet in overeenstemming met de Geest van het evangelie.

Onduidelijkheid over de doelgroep

Het programma wordt gepresenteerd als een medicijn waarmee elk probleem kan worden bestreden. Of je nou aan één of andere verslaving leidt, bent gescheiden, in het verleden bent misbruikt of een persoonlijkheidsstoornis hebt; CR is het programma dat je bevrijdt van je problemen.

‘Dit herstelprogramma is geschikt voor alle soorten gedrag, verwondingen en blokkades. Sommige herstelprogramma’s behandelen alleen alcohol of drugsproblematiek of een ander geïsoleerd probleem. Celebrate Recovery is echter een ‘groot parapluprogramma’ waar eindeloos veel problematiek mee kan worden behandeld’

De tekst op de voorkant van de vertaalde programmaproefjes is al even vaag:

‘een uniek herstelprogramma voor iedereen die op bepaalde gebieden van het leven herstel nodig heeft’

Na bestudering van het programma ben ik ervan overtuigd dat het programma niet voor elke doelgroep geschikt is. Het maakt nogal

verschil of je in je leven vastloopt vanwege een zondige en ongedisciplineerde levensstijl óf dat je psychische problemen ervaart vanwege bijv. seksueel misbruik. Iedereen één en hetzelfde programma aanbieden is veel en veel te kort door de bocht en doet geen recht aan de complexiteit van de problemen die veel mensen in hun leven ervaren.

Onduidelijkheid over verhouding tot professionele hulpverlening

Het programma en de auteurs spreken zich niet duidelijk uit over de verhouding van CR tot de professionele (psychologische) hulpverlening. De indruk die ik op de studiedag in Drachten kreeg, was dat men CR niet wilde presenteren als een alternatief voor professionele hulpverlening. In zijn inleidende woorden m.b.t. CR maakt Rick Warren echter wel de volgende opmerking:

‘Omdat het is gebaseerd op de woorden van Jezus in plaats van op psychologische theorieën is dit herstelprogramma uniek en is het veel effectiever in het helpen veranderen van mensen dan alles waar ik over gehoord of wat ik gezien heb’ (vertaling J.O.)

Deze (enigszins arrogante) opmerking suggereert dat CR - in elk geval in Amerika - wordt gezien als een programma dat superieur is aan

hulpverlening die is gebaseerd op psychologische theorieën.

De tegenstelling tussen Bijbel en psychologie komen we in Amerika wel vaker tegen² maar lijkt toch te berusten op een versimpeling van de werkelijkheid en het functioneren van de menselijke geest. Ook los van de relatie met God kent de menselijke psyche een eigen wetmatigheid. Psychologische theorieën en bijbelse principes kunnen elkaar prima aanvullen en Warren ziet een tegenstelling die er in werkelijkheid niet hoeft te zijn. In hoeverre psychologische hulp en CR elkaar kunnen aanvullen of tegenstrijdige lijnen uitzetten, kan ik niet goed inschatten. Het is in elk geval geen goede zaak dat hier niets over wordt gezegd in de programmaboekjes.

Tot zover deze bijdrage. In een volgend artikel bespreek ik nog drie zwakke punten in het programma, maar dan betreft het de bijbels-theologische aanpak van CR. Ik noem echter ook een aantal positieve leerpunten die we uit CR kunnen meenemen en sluit af met een aantal concluderende opmerkingen.

Ds. Jaap Oosterhuis is predikant van de Gereformeerde Kerk te Sauwerd-Winsum.

noten:

1. www.celebraterecovery.com
2. zie bijvoorbeeld www.psychoheresy-aware.org en de werken van iemand als Jay Adams.

Geef om kinderen

Red een Kind helpt kinderen. Met uw hulp geven wij voedsel, zorg en onderwijs. Samen met u geven we hen de kans op een goede toekomst. Dat kan al voor € 22,50 per maand.

www.redeenkind.nl

tel. 038 - 4604648 • giro 1599333 • Zwolle

Poolse middeleeuwen op reis

kunst

Museum Catharijneconvent in Utrecht exposeert dit najaar een prachtige verzameling middeleeuwse kunstschaten uit Polen. Er is goed te zien hoe dat land artistiek gezien meer bij West- dan bij Oost-Europa hoort. De kwaliteit van veel werken is hoog en vult de collectie van het Catharijneconvent mooi aan.

J.M. de Jong ■

Zo nu en dan worden kunstwerken op reis gestuurd. Nederlandse meesters vertrokken tijdelijk naar China omdat hun thuis, het Rijksmuseum, nog altijd gerestaureerd wordt. Zeventiende-eeuwse landschappen waren uitgeleend aan het Armandomuseum. Die reis liep fout af; ze verbrandden jammerlijk. Het Nationaal Museum in Warschau had de moed bijna dertig schilderijen en beeldhouwwerken langs vier musea in West-Europa te sturen. Na Pfäffikon, Lissabon en Wenen mag het Catharijneconvent in Utrecht deze topstukken laten zien. Na Driekoningen gaan ze terug naar huis, waarschijnlijk voorgoed.

Het Utrechtse museum kreeg de expositie nota bene aangeboden! Het was het Art Centre Basel, een organisatie die exposities organiseert, dat de tentoonstelling bij het Poolse museum lospeuterde. Men kreeg min of meer de vrije hand in de keuze, waardoor de zalen van de afdeling middeleeuwse kunst in Warschau al bijna een jaar half leeg zijn. Opvallend is het grote formaat van de getoonde werken. Er zijn diverse objecten die bijna twee meter hoog zijn. Ze zijn allemaal ooit gemaakt voor belangrijke kerken en kloosters in het gebied dat tegenwoordig Polen heet. Het is maar goed dat er landkaarten bij hangen, zodat duidelijk is uit welke gebieden de werken afkomstig zijn. Vooral Silezië met als centrum de stad Breslau (Wrocław) is goed vertegenwoordigd. Dat laat meteen zien dat de invloed van Duitse kunstenaars in het Poolse gebied nogal groot was. Op de tentoonstelling hangt dan ook werk van de Neurenbergse schilder Hans Pleydenwurff en de Zwabische beeldsnijder Jakob Beinhart. Hun kunst is geïnspireerd op het werk van grote voorgangers als de Nederlander Rogier van der Weyden en de Duitser Veit Stöß.

Een jongetje met een weefspoel

Wat de voorstellingen betreft, komen we de maagd Maria het vaakst tegen. Op meer dan 20 werken staat ze afgebeeld. We zien haar als

jonge vrouw, blij het bericht van de engel aanhorend. Ze is diepbedroefd als ze haar gestorven Zoon op schoot heeft na de kruisafname. Heel mooi is het fragment van een *Opdracht van Christus in de tempel*. Op een bankje met een prachtig rood kleed, versierd met Hebreeuwse letters, zitten Jozef en Maria. Zij heeft haar handen gevouwen en kijkt peinzend voor zich uit, zich realiserend wat de dramatische woorden van Simeon over een zwaard door haar ziel betekenen. Jozef echter grijpt naar zijn hoofd en je ziet hem denken: waar gaat dit over?

Met zijn rechterhand houdt hij liefdevol een van de twee duiven vast, die straks geofferd gaan worden. Helaas ontbreekt de rest van de voorstelling; die verbrandde al in 1497 toen de bliksem in de St.-Elisabethskerk van Breslau insloeg.

Hoogtepunt van de tentoonstelling is het merkwaardige *De heilige Lucas schildert de beeltenis van Maria*. Het is een geweldig knap staaltje van beeldsnijwerk. Links zit een wel heel jeugdige Maria. Op het moment dat Lucas haar schilderde, moet ze toch minstens een jaar of zestig zijn geweest. Op geen enkele manier is te zien dat ze de maagd is. Ze is bezig een kledingstuk te naaien dat over een paspop in kruisvorm hangt. Volgens de legende zou Lucas behalve arts ook artiest zijn geweest. Hier is hij een schilder die achter zijn ezel het penseel hanteert en ondertussen zijn ogen de kost geeft. Dat hij dezelfde is als de evangelist, is te zien aan dat merkwaardig kleine koetje dat onder zijn stoel ligt. Dat is namelijk zijn symbool. En dan begrijpen we ook wie dat aardige jochie is dat aan de voeten van de beide personen met een weefspoel speelde, die aan de kant gooide en nu meer oog heeft voor iets dat vlak voor hem langs komt, een kat misschien. Christus is op meer dan 15 werken te zien, van klein jongetje tot indrukwekkende *Man van Smarten*, bezaaid met wonden en bloed aan een gaffelkruis hangend. Dramatisch is de 170 bij 145 cm grote scène van de geseling. Vier keurig

Jakob Beinhart (ca. 1460-1525): *De heilige Lucas schildert de beeltenis van Maria*. Lindehout, ca. 140x115x20 cm. Gedateerd 1496 of 1506 (slecht leesbaar). Afkomstig uit de kapel van het St.-Lucasgilde in de Maria-Magdale-nakerk te Breslau.

geklede heren met verwrongen gezichten en bloedspatten op neus en wangen hakken met zwepen en bezems op de sidderende Christus in. Wie nu niet onder de indruk van Zijn lijden komt... Maar niet die heer in vorstelijke kleren die van links toekijkt. Op de voorgrond is een vijfde beul bezig een roede op te binden.

Verder komen we nog zo'n tien verschillende heiligen tegen: Hedwig, beschermheilige van Silezië; Catharina, die het affiche en de catalogus siert; Maria Magdalena; het hoofd van Johannes de Doper op een schotel en de apostel Paulus die op het punt staat van zijn paard te storten op het moment dat Christus hem bij Damascus tegenhoudt. Meer dan genoeg om een middag je te verwonderen over zoveel geloofsbeleving.

Bij de tentoonstelling hoort een luxe uitgegeven catalogus waarin prachtige foto's (ook opnamen van dichtbij) van de tentoongestelde

werken staan. Naast enkele inleidende hoofdstukken over Poolse middeleeuwse kunst geeft het boek toelichtingen op alle kunstwerken. Die teksten munten niet uit in helderheid. Ze bevatten een overvloed aan informatie die de gemiddelde bezoeker niets zegt. Bovendien is het Nederlands vaak krom en staan er onnodig veel moeilijke of fout vertaalde woorden in.

N.a.v. tentoonstelling *Het geheim van Polen: Middeleeuwse meesterwerken; Poolse topstukken uit het Nationaal Museum in Warschau*. Te zien in het Museum Catharijneconvent, Lange Nieuwstraat 38 te Utrecht, tot en met 6 januari 2008. Toegang € 10, CKV € 6, Museumkaart € 1,50. Geopend alle dagen van 10 tot 17 uur (za en zo vanaf 11 uur). Prijs van de catalogus: € 29,95.

Jan de Jong geeft les in kunstvakken aan de GSRandstad in Rotterdam en doceert kunst- en cultuurwetenschap aan de EH te Amersfoort.

Gereformeerd Kerkboek lied 24: 'Als God ons thuisbrengt uit onze ballingschap'

lied van de week

Zondag 9 december aanstaande is de tweede Adventszondag. Het lied voor deze zondag is nummer 24 uit het Gereformeerd Kerkboek, 'Als God ons thuisbrengt uit onze ballingschap'. Wie de psalmen kent, zal de tekst herkennen: Psalm 126, een pelgrimslied.

A. de Heer ■

Toen de HEER het lot van Sion keerde, was het of wij droomden, een lach vulde onze mond, onze tong brak uit in gejuich. Toen zeiden alle volken: De HEER heeft voor hen iets groots verricht. Ja, de HEER had voor ons iets groots verricht, we waren vol vreugde.

Gezang 24 uit het Gereformeerd Kerkboek maakt deel uit van een serie psalmen in de rubriek *Bijbelliederen*. De gezangen 16 tot en met 26 bieden 11 liederen bij 10 psalmen. Voeg daarbij de nummers 13 tot en met 21 uit het *Liedboek*, dan komen er nog 6 bij. Al deze liederen bieden de mogelijkheid de psalmen behalve op de bekende manier ook in een andere vorm te zingen. Niet om elkaar concurrentie aan te doen, maar om een zelfde psalm ook op een andere manier te zingen. Een andere vorm van zingen kan de psalm in kwestie op een andere manier in beeld brengen en zal zo de omgang met de psalmen verdiepen.

Psalmen op andere wijze

Van deze psalmen uit de rubrieken *bijbelliederen* horen 16, 18, 19, 20, 21, 24 en 26 uit het Gereformeerd Kerkboek bij elkaar. Ze zijn allemaal geschreven in de vorm van een beurtzang, de tekst is niet berijmd. Een voorzanger, eventueel een cantorij, zingt de verzen en de gemeente acclameert met een kort refrein. Over deze vorm van zingen is al eerder geschreven, namelijk bij de bespreking van gez. 19 (*De Reformatie* jg. 79 nr. 31, 8 mei 2004), gez. 20 (*De Reformatie* jg. 81 nr. 12, 17 december 2005) en gez. 18 (*De Reformatie* jg. 82 nr. 8, 25 november 2006).

Vijftig Psalmen

Als God ons thuisbrengt uit onze ballingschap' verscheen in 1967 in de bundel *Vijftig Psalmen. Proeve van een nieuwe vertaling*. Het boekje bevatte vertalingen van Huub Oosterhuis (geb. 1933) en Michel van der Plas (geb. 1927). De muziek is van de hand van Bernard Huijbers (1922-2003). Het lied werd opgenomen in de bundel *Gezangen voor Liturgie* (1984; 1996). Inmiddels is het ook te vinden in *Tussentijds*, de bundel die de overgang markeert van het huidige *Liedboek voor de Kerken* naar het nieuwe (dat volgens plan in 2012 verschijnt).

Als

Psalm 126 is, zoals het opschrift meldt, een pelgrimslied. De eerste regel *Toen de HEER het lot van Sion keerde*, doet vermoeden dat de psalm over terugkeer uit ballingschap gaat.¹ Hier en daar kom je ook vertalingen tegen die niet beginnen met 'toen' maar met 'als'. Gerhardt en Van der Zeyde² doen dat, en Oosterhuis doet het eveneens. Op die manier klinkt de psalm op eenzelfde toonhoogte als oudtestamentische heilsprophetieën, bijvoorbeeld uit Jesaja.

Zoals past bij deze manier van psalmzingen - een vorm die nauw aansluit bij dat wat in oudtestamentische en vroegchristelijke tijden de praktijk was - is het gezang opgebouwd uit een refrein en een aantal verzen:

refrein: bijbelvers 1
vers 1: bijbelvers 2-3
vers 2: bijbelvers 4
vers 3: bijbelvers 5-6

Het lied begint met het refrein. Tussen de verzen door wordt dit refrein eveneens gezongen en het lied sluit ermee af. Zo wordt de tekst voortbewogen door die refreintekst: *Als God ons thuisbrengt uit onze ballingschap, dat zal een droom zijn.* Hoe die droom die werkelijkheid bewerkt vertellen de versteksten: *We zullen zingen, lachen, gelukkig zijn. Dan zegt de wereld: hun God doet wonderen.* De versteksten verwoorden ook het diepe verlangen naar die werkelijkheid die vooralsnog een droom lijkt: *Breng ons dan thuis, keer ons tot leven, zoals rivieren in de woestijn die, als de regen valt, opnieuw gaan stromen.* Als de verwachting eenmaal werkelijkheid is geworden, zie je de tegenstelling tussen oud en nieuw: *Wie zaait in droefheid zal oogsten in vreugde. Een mens gaat zijn weg en zaait onder tranen. Zingende keert hij terug met zijn schoven.* 'Als God ons thuisbrengt' is een lied van verlangen, en het verlangen is in bijbelse taal en met bijbelse diepgang verwoord.

Onberijmd

De melodie van gezang 24 is van Bernard Huijbers (1922-2003), een man die het zingen van de niet berijmde psalmen in de jaren '60 en '70 een enorme impuls heeft gegeven. Aanvankelijk in de Rooms-katholieke kerk, waar na het Tweede Vaticaanse Concilie nieuwe vormen voor liturgie, inclusief gezongen liturgie, moesten worden ontwikkeld. Die nieuwe vormen raakten in de loop van de laatste decennia van de 20ste eeuw steeds meer bekend in protestantse kerken. Ook daar raakte men onder de indruk, van de zeggingskracht van deze manier van zingen en de mogelijkheden die het biedt. Het eerste kenmerk van een gezang als 'Als God ons thuisbrengt' is dat er geen melodie is die de tekst in een bepaald jasje dwingt, geen melodie die een zelfstandige grootheid is, maar een melodie die voortkomt uit het tekstritme en de taalmelodie.

Het tweede kenmerk is dat het gezang geschreven is als verkondiging, als lezing. De gemeente luistert en stemt op bepaalde momenten in met een refrein, maakt zich de lezing eigen door middel van dat refrein. De voorzanger neemt de 'lezing' voor zijn rekening, een gezongen lezing. Naar die structuur en de wisselwerking tussen voorzanger en gemeente wordt deze vorm ook wel 'antwoord-psalm' genoemd. De plaats van deze psalm is, vanouds en tot op heden, de combinatie met de schriftlezingen. Na de eerste schriftlezing volgt de antwoordpsalm, als voortzetting van de lezingen. De psalmkeuze is dan ook zo dat ze de voorgaande lezing verdiept, 'becommentarieert', in een bepaald licht stelt.

Melodie

De melodie van gezang 24 begint in E-groot. Het refrein begint met een stijgende gebroken drieklank die uitloopt in de 6de toon van de toonladder; de melodie doet wat de tekst doet:

het zet de deuren open, roept verwachting op. De melodie van het eerste vers sluit hierbij aan. Het tweede vers brengt iets nieuws, want ze moduleert naar F-groot en het volgende refrein, op zich een letterlijke herhaling, staat dan ook in die toonsoort, stralender en verwachtingsvoller dan de voorgaande refreinen. De melodie leidt je als zanger, luisteraar en instemmer door de tekst heen, vormt je met de tekst mee in de richting van de Toekomst met een hoofdletter.

Gebruik

'Als God ons thuisbrengt uit onze ballingschap' staat niet voor niets voor zondag 9 december op het rooster. Advent is een tijd van voorbereiding en verwachting, drukt ons met onze neus op het feit dat zonder Gods ingrijpen Zijn Koninkrijk, het einde van de ballingschap, er nooit zal komen.

Wie het gezang wil zingen, bijvoorbeeld in combinatie met de schriftlezingen - denk aan heilsprofetieën - heeft een voorzanger of zanggroep nodig. Hij of zij moet zich realiseren dat het bij een gezang als dit niet gaat om 'mooi zingen' maar om tekstpresentatie. Voor de dienst kan het refrein aangeleerd worden aan de gemeente. In de dienst zelf zingt de voorzanger eerst het refrein eerst voor, daarna herhaalt de gemeente (alleen bij het begin van het lied, daarna zingt gelijk de gemeente). Een goede zetting is te verkrijgen bij Uitgeverij Gooi en Sticht te Kampen (038-3392555, vragen naar Look van Oirschot). Er is o.a. een zetting verkrijgbaar voor meerstemmig koor, orgel, gitaar en twee fluiten. Verder is ook een goede zetting opgenomen in de onlangs verschenen Begeleidingsbundel bij *Tussentijds* (een samenwerking tussen uitg. Kok te Kampen en uitg. Boekencentrum te Zoetermeer, verkrijgbaar bij de uitgevers en in de vakhandel).

Anje de Heer is musicus en publicist liturgie en kerkmuziek. Zij verzorgt voor de deputaatschappen Eredienst en Kerkmuziek het Steunpunt Liturgie.

Noten:

1. Zie bijvoorbeeld de Statenvertaling waarin bij de psalm wordt opgemerkt: 'De gemeente dankt God voor haar wonderbare verlossing uit de Babylonische gevangenschap (...)'.
 - 2. 'Maar er is een andere, minder voor de hand liggende mogelijkheid. Men kan de eerste helft van de psalm ook opvatten als 'toekomst' (...). De ballingen Sions, ja, dat zijn de terugkerenden; hetzij de dichter daar dan zelf bij was of niet. Maar toch is het totaal iets anders dan 'de gedeporteerden uit Jeruzalem. Ballingen Sions, daar zit tóch iets in van uitverkorenheid. Ook van vervreemding. En van hoop op herstel. (...) Maar die, profetieën geschouwde, toekomst is nog geen werkelijkheid. Nóg zijn er 'onze ballingen', en nog is er het wachten op de wending die komen moet'. Marie H. van de Zeyde, *Vreugde van de psalmen*. Nijmegen, Brugge z.j. (c. 1971). 130-131